

SÁMEDIGGI
SÁMITIGGE
SÁÁ'MTE'Gġ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

AVOIN KIRJE

28.2.2022

Dnro: 99/D.a.2/2022

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä

jari.leppa@gov.fi

Avoin kirje maa- ja metsätalousministeri Jari Lepälle porokuolemien ennaltaehkäisemisestä sekä porovahinkolain mukaisen menettelyn aloittamisesta kuluva talven osalta

Arvoisa maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä,

Saamelaiskäräjät vetoaa Teihin ministeri Leppä lain porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta (porovahinkolaki) mukaisen menettelyn käynnistämiseksi. Kuluva talven (2021–2022) olosuhteet monissa saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevilla paliskunnissa ovat erittäin haastavat ja on ensisijaisen tärkeää, että lain toimeenpanon edellyttämien selvitysten tekeminen aloitetaan välittömästi. Saamelaiskäräjät vetoaa edelleen Teihin myös porokuolemia ennaltaehkäisevien toimien käynnistämiseksi. Useissa paliskunnissa poronhoitajat ja porot yrittävät edelleen toipua vuoden 2019–2020 tuhoista, ja tuki kuluva talvesta selviämiseksi on välttämätön.

Saamelaiskäräjät on neuvotellut asiasta maa- ja metsätalousministeriön kanssa 18.2.2022. Neuvotteluissa ministeriö ei nähnyt tarvetta käynnistää mitään yllä mainituista toimista, sillä ministeriön edustajien mukaan talven olosuhteita ei voida pitää poikkeuksellisena, koska sademäärät ovat olleet vähäisiä.

Saamelaiskäräjät näkee erittäin ongelmallisena sen, että ministeriö tekee tällaisen päätöksen syksyn sademäärien tarkasteluun pohjautuen. Kuten valtioneuvoston asetuksen porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta 1 §:ssä todetaan, poikkeuksellisen ja ennakoimattoman vähintään neljä kuukautta jatkuneen lumipeitteen syvyyden lisäksi myös lumipeitteen alaosan jäätyminen, lumen tiheys taikka sen kovuus (1 § kohta 1), tai porojen merkittävään ravintokasviin levinnyt, porolaitumia tuhonnut tai niitä olennaisella tavalla heikentänyt sienien-, home- tai ruostetauti tai muu kasvitauti (1 § kohta 4) voidaan hyväksyä porovahinkolaissa määriteltyjen korvausten perusteeksi. Vaikka lumipeitteen syvyys useissa kotiseutualueen paliskunnissa onkin kuluva talvena ollut verrattain kohtuullinen, lumipeitteen alaosaa, ja paikoin koko lumipeite, on jäänyt, minkä vuoksi porojen on monin paikoin mahdotonta kaivaa ravintoa kovan lumi- ja jääkerroksen läpi. Lisäksi joidenkin paliskuntien alueella home on pilannut laajoilla aloilla poron käyttämän ravinnon.

Tämänhetkinen erittäin kriittinen tilanne juontaa osittain juurensa myös kahden vuoden takaisesta katastrofitalvesta, josta porot eivät ole edelleenkään ehtineet täysin kuntoutua. Viime syksynä sienien määrä oli heikko, mikä näkyi porojen kunnossa jo syksyllä. Sienet ovat syysaikaan poroille välttämätöntä ravintoa, josta ne keräävät rasvaa tulevasta talvesta selviytymistä varten. Entistä suuremmat ongelmat alkoivat, kun lumi satoi syksyllä sulan maanpinnan päälle, mikä johti monin paikoin porojen ravinnoksi käyttämien kasvien homehtumiseen ja muuttumiseen näin ollen käyttökelvottomiksi. Kun sää lämpimien kielten jälkeen pakastui, jäätyi maassa ollut lumi kivikovaksi aina maanpintaan saakka, minkä vuoksi porojen ravinnon kaivaminen on monin paikoin täysin

mahdotonta. Monissa saamelaisten kotiseutualueen paliskunnissa on tällä hetkellä laidunkriisi, koska porojen ravinnon kaivaminen on äärimmäisen haastavaa ja paikoin jopa mahdotonta. Lisäksi laidun on homeen vuoksi suurelta osin myös käyttökelvotonta poron ravinnoksi.

Kun poro ei pääse kaivamaan ravintoaan jäätyneen lumen läpi, se lähtee vaeltamaan ja etsimään suotuisempia laidunalueita muualta. Porot voivat vaeltaa pitkiäkin matkoja ja niitä on tämän talven aikana jouduttu hakemaan ja kuljettamaan toisten paliskuntien alueilta takaisin omille alueille. Esimerkiksi Käsivarren paliskunnassa tilanne on jopa huonompi, kuin toissa vuoden takaisena katastrofitalvena. Porot eivät pysy tavanomaisilla laidunalueilla, vaan ovat lähteneet vaeltamaan rauhattomasti pois tavanomaisilta vuodenajalle tyypillisiltä laidunalueilta. Liikkumisen kustannusten nousun myötä porojen etsiminen, kokoaminen ja kuljettaminen aiheuttavat poronhoitajille lisää taloudellisia menetyksiä jo muutoinkin hankalassa tilanteessa.

Laidunkriisin vuoksi hätäruokinnan aloittaminen olisi monin paikoin välttämätöntä, jotta porot selviäisivät kuluvan talven yli. Tällä hetkellä tilanne on kuitenkin se, että poronhoitajien taloudellinen tilanne on erittäin heikko toissa talven menetysten johdosta, eikä hätäruokintaan ole kaikilla varaa. Huonokuntoisia poroja on jouduttu tästä syystä päästämään itse etsimään ravintoaan, mikä tulee johtamaan lukusiiin porokuolemiin. Esimerkiksi Inarin kunnan länsipäässä sijaitsevan Sallivaaran paliskunnan alueella talvi on ollut katastrofaalinen. Koko paliskunnan alueesta ainoastaan viisi prosenttia on ollut käyttökelpoista laidunmaata talven aikana. Porot ovat olleet edellisen katastrofitalven ja huonon sienisyksyn vuoksi huonossa kunnossa jo talveen lähdeittäessä ja poroja on menetetty paljon jo tässä vaiheessa talvea. Hätäruokinnan aloittaminen olisi välttämätöntä tilanteessa, jossa monilla ei kuitenkaan ole siihen taloudellisia resursseja.

Poikkeukselliset olot joidenkin paliskuntien alueella ovat alkaneet jo lokakuussa 2021, ja tilanne on jatkunut jo yli neljä kuukautta. Nyt olisikin siis tärkeää selvittää, missä paliskunnissa olosuhteet tänä talvena ovat poronhoidon kannalta erityisen haastavat ja kohdentaa apua näille paliskunnille niin pian kuin mahdollista. Saamelaiskäräjät on jo marraskuussa 2021 esittänyt, että valtion tulisi käynnistää kuluvan talven osalta ennaltaehkäisevät toimenpiteet porokuolemien minimoimiseksi. Myös Paliskuntain yhdistys on toimittanut ministeriölle tiedon, että tilanne on akuutti ja haastava (ks. 656/2016, 2 §) jo marraskuussa 2021. Ministeriö ei kuitenkaan ole vielä tehnyt päätöstä edes siitä, että lähtisi toteuttamaan selvitystä porotaloutta kohdanneista tuhoista.

Kyse ei ole ainoastaan poronhoidosta elinkeinona, vaan myös saamelaiskulttuurin tulevaisuudesta ja saamelaisille turvattujen oikeuksien toteutumisesta. Saamelaisilla on perustuslain turvaamana oikeus harjoittaa kulttuuriinsa olennaisesti kuuluvaa saamelaista poronhoitoa nyt ja tulevaisuudessa (PL 17.3§). Julkisen vallan tulee turvata myös saamelaisten perusoikeuksien toteutuminen (PL 22§).

Saamelaiskäräjät vetoaakin nyt Teihin ministeri Leppä, jotta toimet poronhoitajien pian mahdottomaksi käyvän tilanteen helpottamiseksi aloitetaan viipymättä. Saamelaiskäräjät kutsuu Teidät myös tutustumaan vallitsevaan tilanteeseen saamelaisten kotiseutualueen paliskunnissa.

Kunnioittaen,

Merk.

Tuomas Aslak Juuso
puheenjohtaja

Sarita Kämäräinen
ma. lakimiessihteeri

Avoimesta kirjeestä päätti puheenjohtaja 24.2.2022 kuultuaan 2. varapuheenjohtaja Leo Aikiota.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut ma. elinkeinosihteeri Inga-Briitta Magga ja puheenjohtajan avustaja Laura Olsén-Ljetoff.

Lisätietoja antaa: 2. varapuheenjohtaja Leo Aikio, leo.aikio@samediggi.fi, puh. 040 621 6505